

KOLEGIJALNO OPAŽANJE NASTAVE

NOV PRISTUP UNAPREĐIVANJU NASTAVNOG PROCESA

Petar Bezinović
Institut za društvena istraživanja u Zagrebu
Centar za istraživanje i razvoj obrazovanja

Državni stručni skup za stručne suradnike pedagoge
Osijek, 8. svibnja 2012. godine

Pristup je razvijen u sklopu projekta

Razvoj instrumenata za vrednovanje školske nastave

Status projekta

Prilog unapređivanju kvalitete odgojno-obrazovnog rada u hrvatskim školama

Naručitelj i koordinator provedbe projekta

Agencija za odgoj i obrazovanje (AZOO)

Koordinator projekta: Mario Rogač, Viši savjetnik za ravnatelje

Planiranje i provedba projekta

Institut za društvena istraživanja u Zagrebu – Centar za istraživanje i razvoj obrazovanja (IDIZ-CIRO)

Projektni tim:

IDIZ-CIRO: Petar Bezinović, Iris Marušić, Zrinka Ristić Dedić

Škole: Dijana Kovač, Elvira Nimac, Sanja Režek, Sonja Srebačić

Uključene osnovne škole

Fran Galović, Antun Gustav Matoš, Dr. Ante Starčević, Vrbani

Svrha i ciljevi projekta

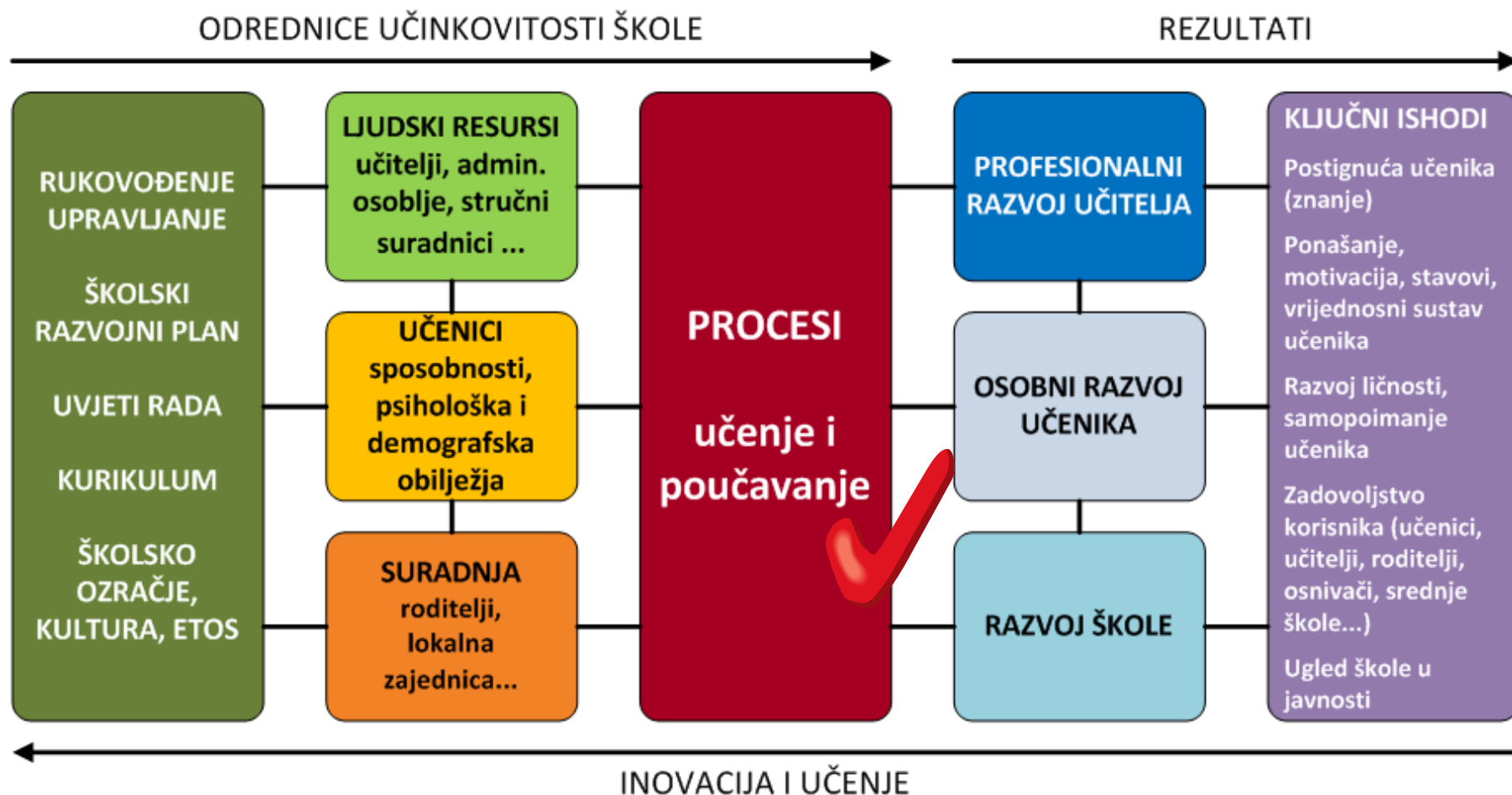
Ostvarena svrha projekta

- Osmišljen je i testiran pristup i instrumentarij za vrednovanje i unapređivanje nastave u školama.

Ostvareni ciljevi projekta

- Definirane su osnovne značajke kvalitete nastave;
- Definirani su mjerljivi indikatori kvalitetne nastave;
- Izrađeni su valjani i upotrebljivi mjerni postupci za opažanje nastave;
- Školama se pruža mogućnost korištenja novih instrumenata za vrednovanje, samoanalizu i unapređivanje nastavnog procesa.

Kvaliteta škole - što vrednovati?

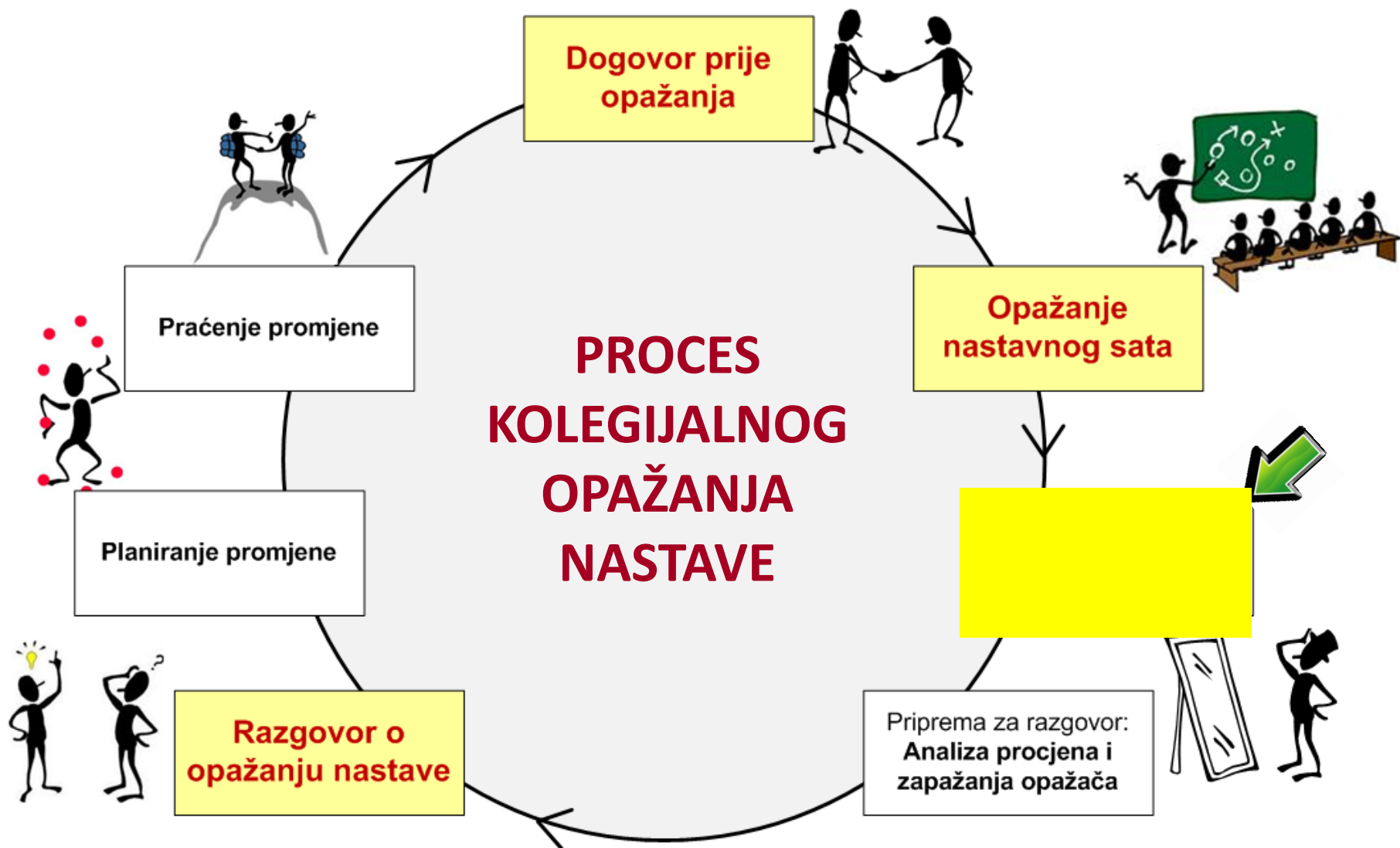
Zašto kolegijalno opažanje nastave?

Svrha

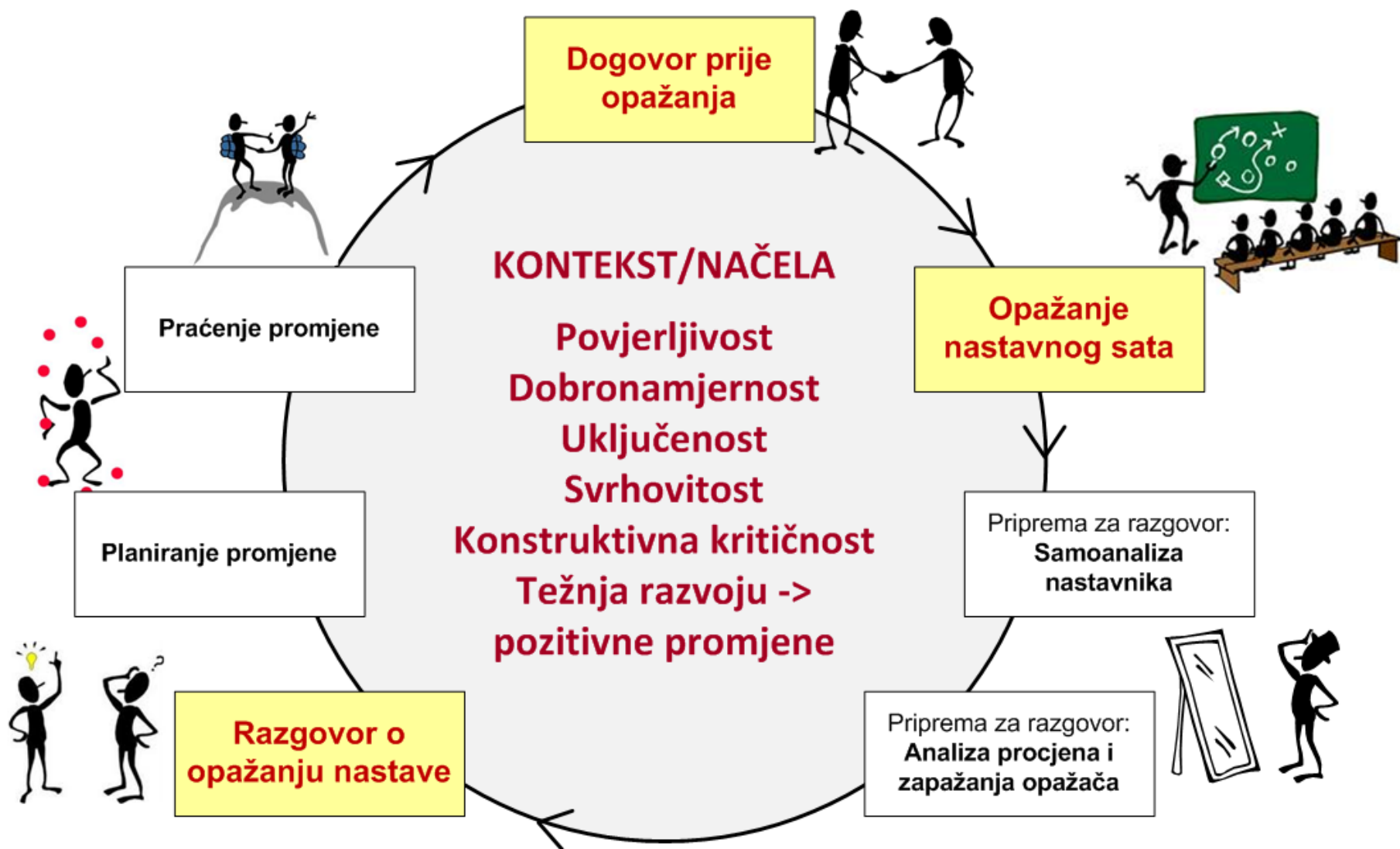
- Kolegijalno opažanje značajno doprinosi unapređivanju kvalitete nastave.

Ciljevi

- Ohrabrivanje učitelja na razmišljanje o vlastitom radu i prepoznavanje specifičnih potreba za osobnim profesionalnim razvojem;
- Otvaranje dijaloga i poticanje otvorene i konstruktivne rasprave o nastavi između kolega u školi;
- Međusobna razmjena i diseminacija dobrih iskustava i dobre prakse.

Suradničko-razvojni pristup

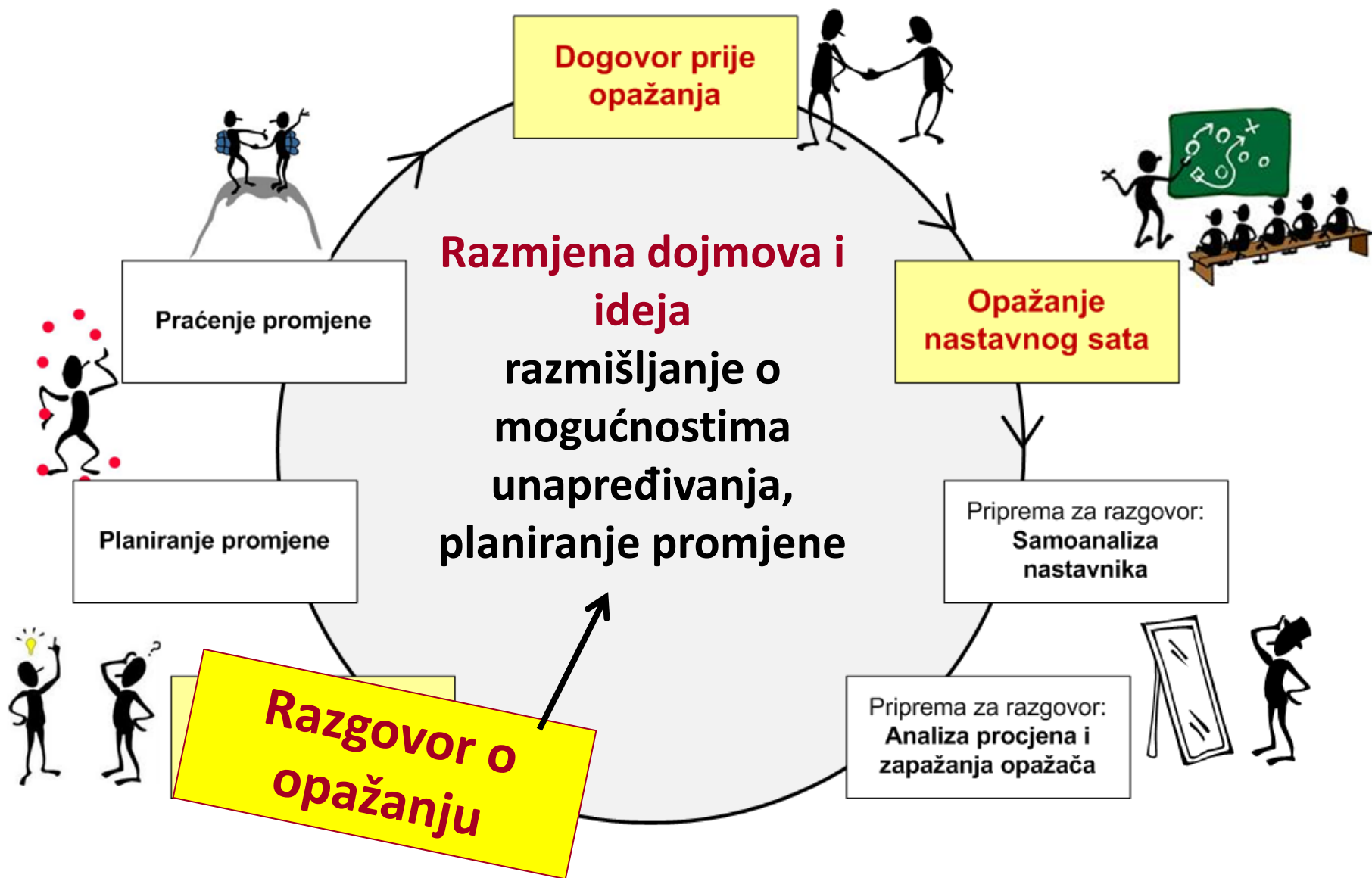
OBILJEŽJA	EVALUACIJSKI MODEL	RAZVOJNI MODEL	KOLEGIJALNI MODEL
Tko koga opaža?	Inspektor (ravnatelj) opaža učitelje	Mentor (savjetnik) opaža praktičare	Nastavnici opažaju jedni druge
Svrha	Identificiranje slabosti, selekcija, promocija, licenciranje, vanjsko vrednovanje	Provjera kompetentnosti; unapređivanje kompetencija; vanjsko vrednovanje	Otvaranje rasprave o poučavanju; osobna i uzajamna refleksija
Ishodi	Izvešće/procjena; certifikat	Izvešće/akcijski plan; prošao/pao	Analiza, rasprava, širenje iskustava o nastavnim metodama
Status uvida	Autoritet	Ekspertna dijagnoza	Kolegijalna podrška
Odnos opažača i opažanog	Moć	Ekspertnost	Jednakost/uzajamnost
Uključenost	Odabrani nastavnici	Odabrani uzorak	Svi
Procjena	Prošao/pao; rezultat; procjena kvalitete; vrijedi/ne vrijedi	Kako se popraviti; prošao/pao	Neprocjenjivački; konstruktivna razmjena mišljenja
Što se opaža?	Ponašanje učitelja	Ponašanje učitelja; razred; radni materijal	Ponašanje učitelja; razred; radni materijal
Kome koristi?	Instituciji	Opažanom	Opažaču i opažanom
Rizici	Otpori; otuđenje, nedostatak suradnje; opozicija	Neprihvatanje; nedostatak utjecaja	Samozadovoljstvo; konzervativizam; nefokusiranost

Izbor opažača (*tko? s kim?*)

- Škole kreiraju vlastite načine u skladu s konkretnim potrebama i mogućnostima – parovi, trojke ili grupe učitelja;
- Pojedinci mogu **birati** s kim žele raditi u paru ili u grupi;
- U osnovi odnosa opažanog i opažača mora postojati uzajamno **uvažavanje i poštovanje**;
- Povjerenje je preduvjet **otvorenog i iskrenog razgovora**;
- Poželjno je **izmjenjivati se u parovima**, omogućuje razmjenu različitih iskustva i motrišta;
- Poželjno je **opažanje kolega iz drugih disciplina** - usmjeravanje na proces poučavanja, a ne na sadržaje - razina moguće tjeskobe i nelagode je niža.

Obrazac za opažanje nastave (OZON)

Izbor područja opažanja

Teorijska osnova – odrednice kvalitete nastave potvrđene u brojnim istraživanjima

- Hattie, 2009. – *Visible Learning* (meta analiza više od 800 meta-analiza)
- Teddlie i sur., 2006. - *The International System for Teacher Observation and Feedback*

Odabrana ona ponašanja nastavnika i aktivnosti u razredu koje imaju potvrđenu vezu s uspjehom učenika

Odrednice uspjeha učenika otkrivaju istraživanja učinkovitosti obrazovanja (*educational effectiveness research*)

Područja kvalitete nastave

Ispituje šest važnih područja učenja i poučavanja u razredu koja određuju kvalitetu nastavnog procesa.

U tu je svrhu konstruiran Obrazac za opažanje nastave (OZON).

Područja kvalitete:

- 1. Razredno ozračje**
- 2. Strukturiranje nastavnog sata**
- 3. Uključenost i motiviranost učenika**
- 4. Individualizacija-diferencijacija**
- 5. Poučavanje metakognitivnih vještina i strategija učenja**
- 6. Povratne informacije i formativno vrednovanje**

Razredno ozračje

Opažaju se specifična ponašanja učitelja i učenika koja su važna za stvaranje poticajnog razrednog ozračja:

- Učitelj se prema učenicima odnosi s poštovanjem i prihvaćanjem
- U razredu vlada opušteno radno ozračje
- Učitelj pohvaljuje trud učenika i njihova postignuća
- Učitelj ima dobru neverbalnu komunikaciju s učenicima
- Učitelj u nastavi koristi primjereni humor
- Učitelj spremno odgovara na pitanja učenika
- Učenici poštuju pravila ponašanja na satu
- Učitelj učinkovito reagira na neprihvatljiva ponašanja učenika (pokušaje ometanja nastave i sl.)

Strukturiranje nastavnog sata

Opća se organizacija nastavnog sata i struktura poučavanja

- Na početku sata učitelj jasno iznosi temu nastavnog sata
- Učitelj jasno navodi ciljeve nastavnog sata (*ishode učenja*)
- Učitelj daje jasne upute i postavlja jasna pitanja
- Učenicima je tijekom sata jasno što trebaju činiti
- Učitelj objašnjava postupno, s logičnim prijelazima od jednostavnijeg ka složenijim sadržajima
- Na satu se izmjenjuju različite aktivnosti

Strukturiranje nastavnog sata (nastavak)

- Učitelj upućuje učenike na ključne pojmove, odnosno glavne sadržaje koje treba naučiti
- Učitelj prati reakcije učenika i prema njima određuje vrijeme prelaska s jedne aktivnosti na drugu
- Nastavni sat je potpuno ispunjen aktivnostima (nema “praznog hoda”)
- Učitelj na kraju sata ukratko sažima ono što se radilo na satu
- Nastava je interaktivna (mnogo pitanja i odgovora)
- Nastavni sat je strukturiran i dobro pripremljen

Uključenost i motiviranost učenika

Opaza se razina uključenosti učenika i njihovo aktivno sudjelovanje u nastavi

- **Učenici su aktivno uključeni u rad**
- **Učenici međusobno surađuju**
- **Učenici sudjeluju sa zanimanjem**
- **Učenici pomažu jedni drugima**
- **Učenici slobodno iznose svoje ideje, postavljaju pitanja ili traže pojašnjenja**
- **Učitelj potiče učenike da iznose vlastite primjere vezano uz sadržaje koji se uče**

Individualizacija-diferencijacija

Opaza se koliko je poučavanje prilagođeno individualnim razlikama u sposobnostima i predznanjima učenika

- Učitelj različitim učenicima daje zadatke različite težine
- Učitelj nekim učenicima daje dodatne upute i objašnjenja ili dodatno vrijeme za rad
- Učitelj ponovno objašnjava ako dio učenika ne razumije ili pogrešno odgovara
- Učitelj daje učenicima dovoljno vremena da odgovore na pitanja koja postavlja
- Učitelj daje mogućnost izbora aktivnosti i načina rada
- Učitelj uključuje učenike koji se sami ne javljaju ili ne sudjeluju u aktivnostima na satu
- Učitelj osigurava da određeni učenici ne dominiraju u raspravama ili aktivnostima na satu

Poučavanje metakognitivnih vještina i strategija učenja

Procjenjuje se koliko poučavanje olakšava razvoj viših kognitivnih procesa, kritičkog mišljenja te razumijevanja i unapređivanja vlastitog učenja

- Učitelj stavlja naglasak na razumijevanje, a ne samo na zapamćivanje pojmova
- Učitelj postavlja pitanja koja potiču na razmišljanje (koja potiču kognitivne procese više razine)
- Učitelj direktno poučava učenike o tome kako pristupiti učenju, rješavanju određenih zadataka ili vježbanju
- Učitelj potiče učenike da vlastitim riječima iskažu kako su razumjeli sadržaj koji se uči
- Učitelj traži od učenika da opisuju i objašnjavaju korake koje koriste u radu na nekom zadatku

Poučavanje metakognitivnih vještina i strategija učenja

- Učitelj potiče učenike da prate i provjeravaju svoje uratke (npr. da uočavaju i ispravljaju pogreške, provjeravaju rješenje do kojega su došli)
- Učitelj traži od učenika da procijene vlastiti rad i napredovanje
- Učitelj ohrabruje učenike da daju svoje osobno mišljenje i kritički osvrt na sadržaje koji se uče
- Učitelj povezuje nastavne sadržaje s primjerima iz svakodnevnog života i prijašnjim znanjima i iskustvima učenika
- Učitelj zadaje zadatke koji omogućuju primjenu znanja ili vještina na svakodnevne situacije
- Učitelj potiče učenike na samostalno vođenje bilježaka i organiziranje sadržaja koji se uči (npr. izdvajanjem glavnih ideja i pojmova ili izradom jednostavnih prikaza)
- Učitelj potiče povezivanje sadržaja različitih predmeta

Povratne informacije i formativno vrednovanje

Opaža se kako se i koliko u procesu poučavanja koriste metode postavljanja pitanja, provjeravanja naučenog i pružanja povratnih informacija koje olakšavaju razumijevanje i usvajanje sadržaja učenja:

- **Učitelj postavlja pitanja kojima provjerava razumijevanje učenika**
- **Učitelj pruža konkretne povratne informacije učenicima o njihovom radu**
- **Učitelj pravovremeno objašnjava zašto je neki odgovor ispravan ili neispravan**
- **Učitelj na konkretnim primjerima objašnjava svoje kriterije vrednovanja rada i postignuća učenika**
- **Učitelj ističe napredovanje učenika i njihov uspjeh u učenju (a ne njihove nedostatke)**
- **Učitelj ima pripremljena pitanja ili zadatke kojima provjerava razumijevanje i postignuća učenika na satu**

Hvala na pozornosti!

petar@idi.hr